

Peter Gray

Originální článek: Education's Future: What Will Replace K-12 and College?

SEBEŘÍZENÉ OBJEVOVÁNÍ; HLEDÁNÍ KARIÉRY; A PAK...

Problém pomalu vyplouvá na povrch. Čím dál více lidí si uvědomuje obrovské plýtvání penězi, tragickou ztrátu času mladých lidí, kruté břímě stresu a úzkosti způsobené naším nátlakovým vzdělávacím systémem.

Děti přicházejí na svět biologicky uzpůsobené se vzdělávat. Jejich zvědavost, hravost, družnost a svěhlost jsou stvořeny přirozeným výběrem za účelem sloužit vzdělávacímu procesu. A co děláme my? Za velké peníze (zhruba \$15,000 za dítě za rok za veřejnou K-12 – *K-12 je systém primárního a sekundárního vzdělávání v USA; v ČR jsou náklady na jedno dítě na ZŠ nebo SŠ cca 74 000,-/rok pozn. SU*) posíláme děti do škol, které záměrně uzamknou jejich vzdělávací instinkty – tj. potlačí jejich zvědavost, hravost, družnost a svěhlost a poté, za velké peníze a problematicky, velmi neúčinně a neefektivně se snažíme je vzdělávat systémem odměny a trestu, který jde ruku v ruce s arogancí, zostuzením a obavami.

Výzkumy ukazují, že můžeme být pro děti spíše facilitátory, namísto toho, abychom potlačovali přirozené vzdělávání se dětí a náctiletých, a to s vynikajícími výsledky a za podstatně nižší výdaje, navíc s radostí, spíše než bolestí. Čím dál více rodin si toto uvědomuje a nachází cesty, jak stáhnout své děti z povinného vzdělávání ve prospěch sebeřízeného vzdělávání.

Většina mých předešlých textů pojednává o době, kterou bohužel považujeme za "školní léta" (jako kdyby vzdělávání bylo či vůbec mohlo být hodnotitelnou záležitostí, ve které je učení se rozfázováno jako na montážním páse.) Psal jsem o tom, jak dobře funguje odstranění celého hodnotícího systému a ponechání mladých lidí dělat a učit se cokoli co je zajímavé, a to kdykoli, ve smíšených věkových skupinách ve školách jako je Sudbury Valley a o dalších předpokladech, která byla vyvinuta k podpoře sebeřízeného vzdělávání.

Ale co všechny ty roky učení, které nazýváme "vyšší vzdělávání," obzvláště ty 4 roky před vysokoškolským titulem? Mnoho mladých lidí je taktéž vidí, s ohledem na rodinu a tlak společnosti, jako důležitou povinnost. Pro ně je vysoká škola jen pokračováním té střední. A tyto roky vzdělávání jsou ještě finančně nákladnější než ty předchozí. Školné musí být většinou placeno rodiči nebo pomocí půjčky, která danou osobu může zatížit na dekády. A to hlavní je, že přibývají důkazy, že v daných letech se studenti naučí velmi málo. Vysoká škola je v podstatě společensky sankcionovaný systém diskriminace. Zde uvádím, jak situaci podává jeden vysokoškolský profesor, Shamus Khan, který se staví kriticky k úsilí, jehož je součástí: "*Jsem součástí obrovského akreditačního mlýnku... Vysoké školy přijímají již zvýhodněné Američany. Nevyžadují od nich, aby toho moc udělali, či se moc naučili. Po čtyřech letech jim dáme diplom. Tento diplom je opravňuje k vyšším výdělkům. Školy napomáhají zahalit aristokratickou kvalitu amerického života. Činí tak převáděním lidských práv (o kterých si všichni myslíme, že nejsou fér) na kredity (které získávají na hodnotě).*" [1] Nedávné studie poukazují na nedostatek vlastního učení se během let na univerzitě. Vzhledem ke způsobu, jakým je vzdělávání strukturováno, je na univerzitě komoditou, pro kterou se lidé snaží udělat co nejméně, výměnou za své peníze. Tato skutečnost byla pravdivá, když jsem já byl na univerzitě před desítkami let, a dnes platí ještě více. Výzkumy ukazují, že průměrný čas věnovaný studiu za týden vysokoškolským studentem klesl z 25 hodin v roce 1960 na 12 hodin dnes, a že se studenti běžně vyhýbají seminářům, které vyžadují vlastní psanou tvorbu či značné množství četby. [2]

Zaměstnanci vysokých škol dlouhodobě polemizují o tom, že hlavním přínosem vysoké školy je získání kritického myšlení, avšak systematické studie ukazují, že tento přínos je ve své podstatě velmi malý a pro přibližně 45 % studentů neexistuje vůbec. [2] Dopusud se mi nepodařilo najít důkaz o tom, že se kritické myšlení rozvíjí v rámci těchto 4 let na vysoké škole více, než by se rozvíjelo v případě, že by stejní lidé tento čas trávili jinou aktivitou.

V nedávném průzkumu provedeném PayScale Inc. si 50 % zaměstnavatelů stěžovalo, že přijatí absolventi vysokých škol nejsou připraveni na pracovní prostředí a hlavní důvod, který uváděli, byl nedostatečná schopnost kritického myšlení. [3] Rutinní učení a mechanické opakování, což jsou endemické postupy na středních školách, a zahrnují malé či žádné kritické myšlení, se stále více stávají způsobem výuky i na univerzitách. Z vlastního pozorování mohu říci, že kritické myšlení roste především při následování vlastních zájmů a během účasti na skutečných, vnitřně motivovaných rozhovorech s ostatními, kteří sdílí podobné zájmy, a ne z běžných postupů ve školní třídě.

Ještě nevím, jakým způsobem či jak rychle tato změna nastane, ale domnívám se, že roky K-12 a let na univerzitě jsou pomalu sečteny a ve světě vzdělávání zvítězí zdravý rozum. Osobně si představuji budoucnost se zhruba následujícím třífázovým přístupem ke vzdělávání:

FÁZE I. OBJEVOVÁNÍ: UČENÍ SE O SVĚM SVĚTĚ, O SOBĚ, A JAK OBOJÍ PATŘÍ DOHROMADY.

Prvních patnáct až osmnáct let lidského života je ideálně léty sebeřízeného objevování a hry, kdy mladí lidé nacházejí smysl svého bytí a světa kolem sebe, zkoušejí jít různými cestami, tvoří a věnují se svým vášním a zájmům a vytvářejí alespoň dočasný plán své existence jako nezávislé dospělé osoby. Tímto procházejí mladí lidé, kteří se vzdělávají ve školách či vzdělávacích centrech fungujících na principech sebeřízeného vzdělávání či v domácím a komunitně vedeném **sebeřízeném** vzdělávání (často nazýváno "unschooling"). Mojí vizí do budoucna jsou veřejně podporovaná výuková a rekreační centra, která umožní všem bez ohledu na rodinný příjem se vzdělávat těmito způsoby.

FÁZE II. HLEDÁNÍ KARIÉRNÍHO RŮSTU.

Jeden z mnoha problémů našeho současného vzdělávacího systému je skutečnost, že i po 17 letech vzdělávání, včetně univerzitního, rozumí studenti velmi málo své budoucí kariéře. Jediné povolání, kterému stáli tváří v tvář, je to učitelské. Student se mohl rozhodnout, že se z nějakého důvodu (možná otázka prestiže) stane doktorem, právníkem, vědcem, či výkonným ředitelem, avšak ví jen velmi málo, co daná profese obnáší.

V racionálním systému vzdělávání, který mám na mysli, by studenti trávili svůj čas v reálném pracovním prostředí, což by jim dalo ponětí o jejich budoucí kariéře předtím, než by absolvovali specializovaný trénink pro danou profesi. Například člověk, který se chce stát doktorem, by pracoval v nemocnici na určitou dobu jako sanitář či lékařský asistent. Mohlo by to být součástí oficiální výuky, včetně nějakých placených hodin, nebo i řádná práce. Tímto způsobem by daná osoba byla v přímém kontaktu s lékaři a jejich reálnými pracovními postupy a napřímo si prožila, co to vlastně znamená být lékařem. Což by jí umožnilo učinit to správné rozhodnutí o své budoucí kariéře. Líbí se mi pohybovat se v nemocnicích a kolem nemocných lidí? Dokážu prokazovat soucit, morální sílu a schopnost přemýšlet tak, abych se mohl/a stát lékařem? Je-li odpověď ne, pak je čas vyzkoušet jinou kariéerní dráhu.

To stejné platí pro jakoukoli jinou profesi. Člověk, kterého zajímá právní oblast, by mohl pracovat pro právníckou kancelář; člověk, který by se chtěl stát vědcem, by mohl pracovat jako asistent v laboratoři; člověk se zájmem o povolání inženýra by mohl pracovat jako technický učeň. Tímto způsobem by si prohlubovali své vzdělávání a získávali opravdovou zkušenost rukou v ruce s alespoň nějakým příjmem, namísto hromadění dluhů. Během daného procesu by člověk poznal (a byl poznán) profesionály z oblasti své potenciální kariéry, kteří by mohli napsat doporučení k přihláškám na další trénink či postup.

Již mnoho společností, které si uvědomují, že klasické univerzitní vzdělání nepřipraví studenty dobře na jejich druh práce, nabízí možnost praxe. Dle amerického Úřadu práce počet nabízených praxí stoupl ve Spojených státech amerických z asi 350 000 v roce 2011 na 450 000 v roce 2015 a stále roste. [4] Jako příklad uvádím BMW, které nabízí program praxe ve Spartanburgu pro budoucí inženýry, a přinejmenším jedna pojišťovací společnost

nabízí možnost praxe v oblasti úpravy pohledávek a pojištění – pracovní pozice, které dříve vyžadovaly univerzitní vzdělání.

FÁZE III. POSTUPNĚ SE STÁT VHODNÝM ADEPTEM NA SPECIALIZOVANOU PRÁCI.

V případě určitých zaměstnání je stěžejní mít jistotu, že lidé vědí, co dělají. Toto jsou práce vyžadující speciální trénink s dohledem expertů vyhodnocený důsledným přezkoušením. Než zaměstnám chirurga, zubaře, právníka, elektrikáře či instalatéra, chci si být jistý, že získali pro výkon své práce akademický titul (je-li potřeba) a jsou držiteli licence, která je důkazem jejich kompetencí. Toto je jediná oblast vzdělávacího systému, kde je přezkušování stěžejní. Takové přezkušování může být v určitých případech nedílnou součástí doby studia či se vyskytovat na školách s profesionálním tréninkem, jako jsou například fakulty medicíny, inženýrství či jiné školy s odborným zaměřením. Tedy mladá žena, která lépe poznala lékařskou profesi během práce asistenta lékaře se může přihlásit ke studiu lékařské fakulty. Aby byla přijata, musela by předložit důkazy o tom, že ví, jaké zaměstnání si vybrala a že se odpovídajícím způsobem na studium připravila. Na konci by musela prokázat své schopnosti v dané oblasti medicíny, kterou si zvolila.

ZÁVĚREČNÉ MYŠLENKY.

Věřím, že s tímto systémem budeme mít daleko méně nešťastných lékařů, právníků, výkonných ředitelů aj., než máme teď, a více těch šťastnějších.

Toto všechno jsem popsal jako vizi do budoucnosti, ale je to budoucnost, která se již téměř děje. Jak jsem řekl, stále více rodin nachází alternativy ke standardnímu K-12, a ještě více podniků zjišťuje, že by raději připravovali své zaměstnance sami, pomocí praxe či jinak, než aby spoléhali na univerzitní titul jako na důkaz kompetencí. Počty jsou stále relativně malé, nicméně vzrůstají.

Co se v mé vizi stane se vzdělávacími institucemi, které již máme? Systém školství K-12 postupně zmizí, bude nahrazen věkově smíšenými výukovými centry s podporou sebeřízeného vzdělávání. Univerzity budou dále pokračovat s podporou veřejnosti jako centra výzkumu a vzdělávání. Nebudou přijímat "studenty" jako je známe dnes, ale podobně jako jiné instituce budou mít asistenty a učně, z nichž někteří se skrze zkušenost a zájem stanou plně kvalifikovanými vědci a výzkumníky. Komunitní univerzity, které již poskytují užitečné, často praktické tréninky pro různé druhy kariérních drah za relativně nízké náklady, se mohou rozšířit a stát se součástí rostoucího systému vzdělávání, který zahrnuje určité množství tréninku vztahujícího se k potenciálnímu zaměstnání.

References

1. Erik Hayden. Study says college students don't learn very much. *The Atlantic*, Jan. 18, 2011.
 2. Richard Arum & Josipa Roksa. *Academically Adrift: Limited Learning on College Campuses*. Chicago University Press. 2011.
 3. Douglas Belkin. Exclusive test data: Many colleges fail to improve critical thinking skills. *The Wall Street Journal*, June 5, 2017.
 4. David Paulson. Apprenticeships: College without debt. *USA Today*, March 23, 2016.
-